

Проблемні аспекти взаємодії судового експерта з працівниками органів Національної поліції під час розслідування дорожньо-транспортних пригод

Igor Vosmerik

головний судовий експерт, Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Суми, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1551-741X>, e-mail: sumyate@ukr.net

Досліджено проблему взаємодії судових експертів з органами досудового розслідування у кримінальних провадженнях за ст. 286 КК України. Виокремлено форми та недоліки співпраці, обґрунтовано шляхи її вдосконалення.

Ключові слова: взаємодія; експерт; слідчий; ДТП; слідчий експеримент; експертиза.

Problematic Aspects of Interaction Between Forensic Experts and National Police Officers During the Investigation of Road Traffic Accidents

Ihor Vosmerik

The theses explore the issues of interaction between forensic experts and pre-trial investigation authorities in criminal proceedings under Article 286 of the Criminal Code of Ukraine. The forms and shortcomings of cooperation are identified, and ways to improve it are substantiated.

Keywords: interaction; expert; investigator; traffic accident; investigative experiment; forensic examination.

Проблематика порядку та механізму взаємодії працівників установ науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів (далі — НДЕКЦ) з органами досудового розслідування під час проведення слідчих дій за окремими категоріями проваджень, у нашому випадку — кримінальні провадження у справах про порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортним засобом (ст. 286 КК України) [1] дотепер лишається недостатньо дослідженою та нормативно врегульованою, а наявні наукові пропозиції щодо напрямів вдосконалення і шляхів втілення не запроваджуються

і не беруться до уваги процесуальними особами.

Підстави та порядок залучення експерта регламентуються ст. 242, 243 КПК України. Згідно з ч. 1 ст. 242 КПК України експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених ст. 224 цього Кодексу, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання [2]. Відповідно до п. 1 розд. 3 Інструкції про порядок залучення пра-

цівників органів досудового розслідування, поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події спеціалізована пересувна лабораторія Експертної служби МВС України може залучатися до участі у проведенні огляду місця події в кримінальному провадженні за письмовим клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки, у разі виникнення об'єктивних обставин, пов'язаних зі вчиненням дорожньо-транспортної пригоди, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб [3]. Тобто положення Інструкції передбачають участь експерта в огляді місця події у статусі спеціаліста.

Для того щоб зрозуміти, чим зумовлена тематика нашого дослідження, слід навести процесуальні форми взаємодії судових експертів зі слідчими, які реалізують так:

- залучення експерта як спеціаліста до складу СОГ;
- залучення експерта як спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій;
- залучення як експерта для проведення експертизи.

Непроцесуальною формою взаємодії автор називає:

- надання консультацій з питань щодо експертизи;
- обмін інформацією, яка сприятиме встановленню причин скоєння ДТП [4, с. 265—266].

А. Піддубна цілком слушно зазначає, що «одним із недоліків при роз-

слідуванні порушень правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту є неналежна взаємодія уповноважених на це осіб, недостатнє залучення відповідних спеціалістів, зокрема автотехніків, неякісна підготовка до проведення автотехнічних, судово-медичних, криміналістичних, трасологічних та інших видів судових експертиз». Також автор виокремлює такі недоліки у взаємодії слідчого з експертом: а) проведення слідчих експериментів без участі експертів-автотехніків, ігнорування слідчими / дізнавачами методик розслідування, допущення неточностей та помилок під час складання протоколу, фіксування ширини дорожньої ділянки або узбіччя; б) невміння коректно формулювати запитання експертові, недостатність даних для їх формування, велика кількість беззмістовних питань; в) недостатній рівень спеціальних технічних та правових знань у експертів; г) відсутність основ автотехнічних знань слідчими та дізнавачами [5, с. 313—314; 319—320].

Очевидно, що перелік недоліків можна доповнити такими чинниками: 1) залежність результатів експертизи від якості та достатності зібраних матеріалів (часто вони є неналежними або недостатніми для проведення експертного дослідження); 2) участь різних слідчих на різних стадіях процесу; 3) недбалість та неухважність слідчих під час проведення слідчих дій (наприклад, поміщення до одного сейф-пакету різнорідних за своїми характеристиками об'єктів) [6, с. 376].

На нашу думку, з метою актуалізації та реновації підходів у покращенні

взаємодії судових експертів з дізнавачами й слідчими ОДР, слід обов'язково брати до уваги іноземний досвід. Водночас необхідно враховувати специфіку національного законодавства, правовий та процесуальний статус експертів і працівників правоохоронних органів, особливості функціонування установ НДЕКЦ та НП України. Так, наприклад, С. Науменко відзначає низку переваг у залученні експертів до співпраці з правоохоронними органами під час розгляду кримінальних проваджень в іноземних країнах, поміж яких:

- членство експертних установ у таких значущих судово-експертних мережах та організаціях, як *European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI)*;
- чіткий порядок залучення експертів та інших спеціалістів до кримінального провадження;
- створення електронної бази або реєстру, у якій мають бути відображені усі експертні дії, клопотання, висновки, повістки до суду, листування з дотичними процесуальними особами в межах конкретного провадження;
- поширення принципу змагальності не лише на сторони процесу, а й на вищезазначені категорії осіб [7, с. 150].

Безумовно, воєнний стан додає своїх коректив, тим самим ускладнюючи взаємодію між слідчим, органами досудового розслідування, експертом або спеціалістом і суддею, проте слід продовжувати дослідження у згада-

них напрямках з метою забезпечення виконання завдань адміністративного та кримінального судочинства, пошуку найбільш оптимальних рішень, апробування та імплементації їх у відповідних нормативно-правових актах, усунення наявних прогалин, і найголовніше — більшої залученості експертів-автотехніків, більш якісної підготовки до проведення автотехнічних, трасологічних та інших видів експертиз, підвищення рівня кваліфікації й обізнаності слідчих з автотехнічних та дорожньо-технічних питань.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 14.03.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 16.03.2025).
3. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затв. наказ. МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 14.03.2025).
4. Максимів Л. В. Окремі аспекти взаємодії слідчого з експертом та спеціалістом у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. № 3 (99). С. 262—271. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal> (дата звернення: 16.03.2025).
5. Піддубна А. В. Проблемні питання взаємодії під час розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Там само*. 2021.

- № 2 (94). С. 311—324. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal> (дата звернення: 16.03.2025).
6. Мурашко А. О. Проблема взаємодії органів досудового розслідування з Експертною службою МВС України. *Економіко-правові дискусії* : мат-ли доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. (Кропивницький, 14.04.2021). Кропивницький, 2021. С. 375—376. URL: <https://dspace.sfa.org.ua/> (дата звернення: 16.03.2025).
7. Науменко С. М. Адміністративно-правові засади взаємодії експертних установ з правоохоронними органами : дис. ... канд. юрид. наук. Суми, 2019. 203 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua> (дата звернення: 19.03.2025).